

A man with dark hair, wearing a dark suit and a dark shirt, stands against a vibrant red background. The background features a black grid pattern that creates a sense of depth and perspective. The man is looking directly at the camera with a neutral expression.

HUNGAROTON

THE
FRENCH
COLLECTION
RAMEAU • DEBUSSY • BOULEZ
JÓZSEF BALOG

THE FRENCH COLLECTION

Jean-Philippe Rameau: Nouvelles suites de pièces de clavecin: 27:09

Suite in G major & G minor

1	Les tricotets. Rondeau	1:55
2	L'indifférente	2:30
3	Menuet I – Menuet II	3:32
4	La poule	4:42
5	Les triolets	4:25
6	Les sauvages	1:54
7	L'enharmonique. Gracieusement	5:51
8	L'Egyptienne	2:18

Claude Debussy: Images, Book 1 16:36

9	No. 1 Reflets dans l'eau	5:34
10	No. 2 Hommage à Rameau	7:26
11	No. 3 Mouvement	3:22

Claude Debussy: Images, Book 2 14:44

12	No. 1 Cloches à travers les feuilles	4:58
13	No. 2 Et la lune descend sur le temple qui fut	5:39
14	No. 3 Poissons d'or	3:54

15 Pierre Boulez: Incises (version 2001) 11:25

Total time: 70:23

JÓZSEF BALOG

piano

Sponsored by

Recording producer & editor: Zsuzsa Dvorák
Balance engineer: Domonkos Timár • Assistant of the balance engineer: Máté Timár

Recorded on 1–4 June, 2019 at Hungaroton Studio.

Cover photo: Péter Kiss – D1 PhotoStudio • Werkphoto: Dávid Tóth
Design & prepress: Béla Ujváry

Liner notes: Gergely Fazekas • English translation: Richard Robinson

© 2020 Fotexnet Kft. • Catalogue No.: HCD 32843 • Made in EU

“He disowns any kind of tradition: for him all the tools which so often transform the composer into a bogus architect are repugnant; he never takes the form as a given; he constantly researches the unanalysable, some change in process, in which surprise and imagination regain their rightful place; he is suspicious of imposing constructions, and favours structures where rigour and free will blend together.” These lines were written by **Pierre Boulez** (1925–2016), the most influential composer of the half-century after the World War II, about **Claude Debussy** (1862–1918), one of the most influential composers of the decades flanking the turn of the last century. And although Boulez clearly emphasizes the importance of rejecting tradition because of his own aesthetic, which naturally in 1958 when he wrote the article on Debussy, i.e. following the cataclysm of the war, was perfectly understandable, Boulez was just as deeply embedded in the tradition of western art music as was Debussy, or even **Jean-Philippe Rameau** (1683–1764), the third composer featured on this album, to whom many aspects of the line of thought above apply equally well.

The link between the three composers is apparently linear, in the sense that Rameau was very important for Debussy, and Debussy was very important for Boulez. But in spite of the superficial differences between the music of Rameau and Boulez, and the two hundred years that separate them, there is some deeper

similarity. Both of them believed that music and science, or if you will, music and rational thinking, cannot be separated. Boulez studied mathematics before becoming a musician; in the class of Olivier Messiaen he first shone out for his musical analyses, and behind all of his works one can sense a relentless commitment to order. Rameau became known firstly as a theorist, and only later as a composer. He did not write his first opera until the age of fifty, in 1733, and by then he had published two serious theoretical works, in 1726 *The New System of Music Theory* (*Nouveau système de musique théorique*), and four years previously the *Treaty on Harmony* (*Traité de l'harmonie*), which opens with the following sentence: “Music is the science of sounds, therefore sound is the principal subject of music.” Boulez himself could not have put it better.

The relationship between Rameau, Debussy, and Boulez is particularly striking in the light of the works on this recording, or rather thanks to József Balog playing Rameau’s pieces on a modern piano. As for why Rameau, widely considered one of the most important opera composers of the 18th century, was not discovered by pianists until the beginning of the 21st century, that remains something of a mystery. Dismissing the works as “harpsichord music” seems unconvincing if we remember that for nearly two hundred years, pianists have been playing the works Bach wrote for

the harpsichord with no qualms. Perhaps the meticulous ornamentation, truly extremely difficult to realize, puts off performers who feel at home in luxuriant late Romanticism, but it is precisely these ornaments that further cement the Rameau-Debussy-Boulez triangle. Indeed, certain gestures in Boulez's music conjure up the embellishments of the French Baroque (the historical reference is obviously not intentional), and hearing them on the piano one can easily associate them with the "divine arabesques" of which Debussy so often wrote, the ornaments that serve as both embellishment, and a signpost for the musical structure, at one and the same time.

Beyond these superficial similarities, there is the peculiar duality connecting the works of the three composers: Rameau's music, just like Debussy's and Boulez's, at once depicts very strong characters, while it also works perfectly well in itself, without any extramusical associations – as pure music, if you will.

On this recording we can hear the pieces in G major and G minor from **Rameau's** third collection of keyboard music, published in 1727. It is also referred to as the G major suite, although in the first edition after pieces in A major and A minor, these movements follow without any title whatsoever, thus conforming to the original meaning of the word "suite": a succession of pieces in the same key. Among

these, in line with the conventions of French keyboard music of the time, there are character pieces (jumping and hopping in *Les tricoteuses*, *L'indifférente*, the clucking hen in *La poule*, or *Les sauvages* inspired by a Native American dance), abstract movements such as minuets, and even a piece called *L'enharmonique*, which sets us face-to-face with Rameau the scholar, putting his theory of harmony into practice ("enharmonic modulation" is when music changes key through a reinterpretation of the accidentals). But there is no sharp divide between the character pieces and abstract pieces, for *Les sauvages* is a perfectly formed rondo, and *L'enharmonique* is not only a model of music theory, but also a soliloquy plumbing genuine depths of feeling.

Similarly, **Debussy's** *Images*, published in two books in 1905 and 1907, contains pieces that are at once marvellously well thought out, pure, musical structures, and instances of musical expression full of meaning. *Reflets dans l'eau* is the musical representation of a natural phenomenon, the *Hommage à Rameau* conjures up the figure of his great predecessor, and the perpetuum mobile of *Mouvement* needs no explanation. But in addition to this, the three pieces display previously unknown piano textures, sonorities, and colours. The pieces in the second book, in spite of their poetic titles – *Cloches à travers les feuilles* (*Bells through the leaves*), *Et la lune descend sur le temple qui fut*

(*And the moon descends on the temple that was*), and *Poissons d'or* (*Golden fishes*) – seem in their abstractness to step outside the world of music, as if they represented a new concept of musical time.

Pierre Boulez's piece *Incises* (incisions, interpolations) was originally a shorter competition piece written for a piano competition in Milan organized by Maurizio Pollini and Luciano Berio; several years later this gave rise to *Sur Incises* for three pianos, three harps, and three percussionists, then later in 2001 the longer piano version, which can be heard on this album. As in many other Boulez works, here too the notes E flat-A-C-B-E-D, or this series and its various permutations play a central role (the series refers to the famous arts patron and conductor Paul Sacher), although no matter how Boulez tried to draw the listener into the sterile world of the notes, the fact is that the succession of gestures of various intensities, of rhapsodic and orderly elements, the juxtaposition of movement and inertia, invests the piece with a decisive dramaturgy. Boulez himself used the expression “organized delirium” talking about his music, and in a certain sense, this is true of all music. Equally true is that regardless of the composer's intention, listeners are free to decide whether to invest the music with meaning, or to listen to it as pure music, independently of the title. However they decide, in the case of these three works they will be rewarded with a profound experience.

Gergely Fazekas

József Balog

He is one of the most talented Hungarian pianists of his generation. A performer of exceptional quality, he is the heir to the internationally recognized tradition of Hungarian pianists, whose foundations were laid by Franz Liszt, Ernst von Dohnányi, and Béla Bartók. With his brilliant technique and sensitive, deep musicality, he has gained critics' admiration and the public's acclaim. His playing has been praised by great artists such as Lazar Berman, Zubin Mehta, Zoltán Kocsis, Éva Marton, Oleg Marshev, François-René Duchâble, and Oxana Yablonskaya.

József Balog has given more than 1000 concerts as a soloist and chamber musician in more than 20 countries spanning three continents. He has performed in famous concert halls such as the Concertgebouw in Amsterdam, the Koch Theater in New York, the Chan Centre in Vancouver, the St. Petersburg Philharmonia, the Arthur Rubinstein Łódź Philharmonic, the Musikhuset in Aarhus, the Muziekcentrum Vredenburg in Utrecht, Kensington Palace in London, the Konzerthaus in Vienna, the Béla Bartók National Concert Hall in Budapest, the Théâtre Royal de La Monnaie in Brussels, the Équinoxe in Châteauroux, the TRT Radio Hall in Ankara, and the Philharmonia in Kiev. He has performed with great acclaim at the Shanghai International Arts Festival, the Bellagio

Festival, the Chopin Festival in Mallorca, the Piano Festival in Tiszadob, the Lisztomanias in France, the Schubertiade in Roskilde, the Lago Maggiore Festival, the Sarajevo Winter Festival, the Liszt Festivals in Sopron and Ankara, the Budapest Spring Festival, the Beethoven Festival in Zutphen, the Tansman Festival, and several times at the Festival Academy and the Beethoven evenings in Martonvásár.

He has made many recordings for television and radio stations in several countries in Europe, including one of Franz Liszt's Sonata in B minor for Dutch Television in 2005. During his career to date he has appeared with several excellent orchestras – the Aarhus Symphony Orchestra, the Baltic Sea Philharmonic, the Jerusalem Chamber Orchestra, the Presidential Symphony Orchestra, the Hungarian National Philharmonic Orchestra, Concerto Budapest, the National Philharmonic of Ukraine and Ukrainian Radio Symphony Orchestra, the UANL Symphony Orchestra, the Pannon Philharmonic Orchestra, the Hungarian State Opera Orchestra, the Dohnányi Orchestra Budafok, under the baton of such outstanding conductors as Dennis Russel Davies, David Nimrod Pfeffer, Kristjan Järvi, Jesús Medina, Vitaly Protasov, Ferenc Gábor, Félix Carrasco, Gábor Hollerung, Balázs Kocsár, Zsolt Hamar, Sheiko Volodymyr, András Keller, and Tibor Bogányi.

To date he has recorded nine albums, for Hungaroton, Convention Budapest Classic, and Brilliant Classics labels. His first solo album, entitled Hungaricum, was the only recording to win the Liszt Ferenc International Grand Prix Du Disque in 2005. His Transcendental Études, the album containing Liszt's twelve-piece series, was Recording of the Month in June 2015 on AllMusic, one of the most prestigious classical music websites. In 2017 he recorded all the piano works by László Lajtha and Zoltán Kodály.

As well as the standard piano repertoire he is fond of playing less well known masterpieces, contemporary music, and classical music inspired by jazz, and he has premiered many contemporary works. In addition to his work as a concert pianist, he has held masterclasses in many prestigious institutions the world over.

„Megtagad mindenféle örökséget: számára visszataszítók mindazok az eszköztárak, amelyek oly gyakran változtatják a zeneszerzőt hamis építésszé; a formát soha nem veszi adottnak; folyamatosan az elemezhetetlent kutatja, a folyamat olyasféle alakulását, amelyben a meglepetés és a képzelet visszanyeri valódi jogait; bizalmatlan a nagyszabású építményekkel szemben, inkább azokat a szerkezeteket kedveli, amelyekben szigor és szabad akarat keverednek egymással.” **Pierre Boulez** (1925–2016), a második világháború utáni bő félévszázad egyik legnagyobb hatású zeneszerzője írta e sorokat **Claude Debussy**ről (1862–1918), a múlt századforduló körüli évtizedek egyik legnagyobb hatású zeneszerzőjéről. És bár az örökség megtagadásának fontosságát nyilvánvalóan saját avantgárd esztétikája miatt hangsúlyozza Boulez, ami természetesen 1958-ban, a Debussy-ről szóló cikk írásának idején, vagyis a világháború kataklizmáját követően tökéletesen érthető, Boulez éppúgy mélyen be volt ágyazva a nyugati művészi zene tradíciójába, mint Debussy, vagy éppen **Jean-Philippe Rameau** (1683–1764), e lemez harmadik szereplője, akire a fenti gondolatmenet számos része ugyancsak illik.

A három szerző közötti kapcsolat látszólag lineáris, amennyiben közismert, hogy Debussy számára mennyire fontos volt Rameau, és hogy Boulez számára mennyire fontos volt Debussy. Csakhogy Rameau-ban és Boulezben zenéjük

felszíni különbségei és az őket elválasztó bő kétszáz év ellenére volt valami mély hasonlóság. Mindketten hittek abban, hogy zene és tudomány – vagy ha tetszik, zene és racionális gondolkodás – nem választható el egymástól. Boulez matematikát tanult, mielőtt muzsikussá vált volna, Olivier Messiaen osztályában először zenei elemzéseivel keltett feltűnést, és valamennyi műve mögött érzékelhető a rend iránti kérlelhetetlen elhivatottság. Rameau pedig előbb vált ismertté elméletiróként, mint zeneszerzőként. Első operáját csak ötvenéves korában, 1733-ban írta meg, s addigra már két komoly elméleti munkát is publikált, 1726-ban *A zeneelmélet új rendszerét (Nouveau système de musique théorique)*, négy évvel korábban pedig a *Harmóniatant (Traité de l'harmonie)*, amely a következő mondattal kezdődik: „A zene a hangok tudománya, ekként a hang a zene elsődleges tárgya.” Boulez se mondhatta volna szebben.

Különösen szembetűnő Rameau, Debussy és Boulez kapcsolata a lemezen szereplő művek fényében, illetve annak köszönhetően, hogy Balog József kezei alatt Rameau darabjai is modern zongorán szólnak meg. Hogy a széles körben a 18. század egyik legjelentősebb operaszerzőjeként számon tartott Rameau-t egy-két kivételtől eltekintve miért nem fedezték fel maguknak a zongoristák a 21. század elejére, az nem egészen világos. A művek „csembalós” jellegére való hivatkozás kissé hamisan cseng

annak fényében, hogy az ugyancsak csembalóra írott Bach művekkel már közel kétszáz éve semmi gondja nincs a zongoristáknak. Talán az aprólékos díszítések valóban rendkívül nehéz megvalósítása rettentí el a későromantika burjánzó virtuozitásában magukat otthonosan érző előadókat, csakhogy éppen ezek a díszítések azok, amelyek tovább erősítik a Rameau-Debussy-Boulez háromszög kohézióját. Hiszen Boulez zenéjének bizonyos gesztusai a francia barokk díszítéseket idézik – a történelmi utalás nyilvánvalóan nem szándékos –, és zongorán hallgatva ezeket az ember könnyedén asszociál a Debussy számos írásában emlegetett „isteni arabeszkre” is, azokra az ornamentekre, amelyek egyszerre szolgálnak díszítményként és a zenei szerkezet jelzőoszlopaiként.

És ezen a felszíni hasonlóságon túl ott van a három szerző műveit összekapcsoló sajátos kettősség: hogy Rameau zenéje éppúgy, mint Debussy vagy Boulezé, egyszerre jelenít meg rendkívül erős karaktereket, miközben tökéletesen működnek a zenén kívüli allúziók nélkül, önmagukban – ha tetszik, tiszta zeneként.

A lemezen **Rameau** 1727 körül publikált, harmadik billentyűs gyűjteményének G-dúr és g-moll darabjai hallhatók. G-dúr szvitként is szoktak rá hivatkozni, bár az első kiadásban az A-dúr és a-moll darabok után mindenfajta cím nélkül következnek ezek a tételek, vagyis a

szó eredeti értelmében vett „suite”-ről, azonos hangnemű darabok sorozatáról van szó. Ezek között a kor francia billentyűs zenéjének konvenciói szerint vannak karakterdarabok (az *Ugrálók*, a *Közönyös*, a kot-kodácsoló *Tyúk*, vagy az észak-amerikai bennszülöttek tánca ihlette *Vademberek*), illetve absztrakt tételek, például menüettek, továbbá az *Enharmonikus* című darab, amely a harmóniaelméletét gyakorlatba átültető, tudós Rameau-t állítja elénk („enharmonikus modulációnak” nevezzük, amikor a módosított hangok átértelmezése révén modulál a zenei anyag egy új hangnembe). A karakterdarabok és az absztrakt tételek azonban nem válnak szét élesen, hiszen a *Vademberek* tökéletesen megformált rondó, az *Enharmonikus* pedig nem pusztán zeneelméleti mintadarab, hanem komoly érzelmi mélységeket bejáró monológ is egyben.

Debussy két kötetben, 1905-ben és 1907-ben publikált *Képek* (*Images*) című sorozata hasonlóképpen olyan darabokat tartalmaz, amelyek egyszerre csodálatosan végiggondolt, tisztán zenei struktúrák, és jelentést hordozó, kifejező zenei megnyilatkozások. A *Tükröződések a vízben* egy természeti jelenség zenei képe, az *Hommage à Rameau* a nagy előd alakját idézi meg, a *Mozgás* című darab perpetuum mobile jellege pedig nem is igényel kommentárt. Ám mindezekben túl a három darab korábban ismeretlen zongoratextúrák, -hangzások és -színek demonstrációját is

nyújtja. Ahogy a második kötetben szereplő kompozíciók a költői címek ellenére (*Harangok a lombokon át, És a Hold leszáll az egykori templomra, Aranyhalak*) mintha túl is lépnének absztraktt jellegükben a zene világán, mintha egy újfajta zenei időfogalom képviselői volnának.

Pierre Boulez *Incises* („metszések”, „bevágások”) című darabjának eredeti, jóval rövidebb verziója a Maurizio Pollini és Luciano Berio által rendezett milánói zongoraverseny számára készült versenydarabnak 1994-ben, s ebből született néhány évvel később a három zongorára, három hárfára és három ütőhangszerre írott *Sur incises*, majd ezt követően jött létre 1994-re a hosszabb, e lemezen is hallható szóló zongoraverzió. Miként számos más Boulez-műben, ebben is az E-A-C-H-E-D hangok, illetve e hangsor különböző fordításai játszanak központi szerepet (a hangsor a neves karmester és mecénás, Paul Sacher nevére utal), ám bármennyire is arra törekedett Boulez, hogy a hallgatót a hangok steril világába vezesse be, a különböző intenzitási gesztusok, a rapszodikus és rendezett elemek egymásutánja, a mozgás és a mozdulatlanság egymás mellé állítása határozott dramaturgiával ruházza fel a darabot. „Rendezett delírium” – ezzel a kifejezéssel illette saját zenéjét Boulez, és bizonyos szempontból ez valamennyi zenére igaz. Ahogy az is, hogy a zeneszerzői szándéktól függetlenül a hallgató szabadon dönthet úgy, hogy jelentéssel ruházza fel az adott zenét, vagy címétől függetlenül tiszta

zeneként hallgatja. Ám akárhogy dönt is, e három mű esetében óriási élményben lesz része.

Fazekas Gergely

Balog József

A kivételes kvalitású előadóművész, generációjának egyik legtehetségesebb zongoristája egy olyan nemzetközileg is elismert magyar zongorista-tradíció örököse, mely alapjait Liszt Ferenc, Dohnányi Ernő és Bartók Béla fektették le. Briliáns technikájával és érzékeny, mély zeneiségével egyaránt kivívta a kritikusok elismerését és a közönség lelkesedését. Játékát olyan nagynevű művészek méltatták, mint Lazar Berman, Zubin Mehta, Kocsis Zoltán, Marton Éva, Oleg Marshev, François-René Duchâble és Oxana Yablonskaya.

Balog József több mint 1000 koncertet adott szólistaként és kamarazenészként a világ 3 kontinensének több mint 20 országában. Olyan híres koncerttermek fellépője volt, mint az amszterdami Concertgebouw, a New York-i Koch Theater, a vancouveri Chan Centre, a szentpétervári Filharmónia, a lódzi Arthur Rubinstein Filharmónia, az aarhusi Musikhuset, az utrechti Muziekcentrum Vredenburg, a londoni Kensington Palace, a bécsi Konzerthaus, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem, a brüsszeli Théâtre Royal de La Monnaie, a châteauroux-i Équinoxe, az izmiri operaház, az antonini kastély, az isztambuli CRR Concert Hall, az ankarai TRT

Radio Hall, valamint a kijevei filharmónia. Nagy sikerrel szerepelt többek között a Nemzetközi Művészeti Fesztiválon Shanghaiban, a Bellagio Fesztiválon, a mallorcai Chopin fesztiválon, a tiszadobi Zongorafesztiválon, a Lisztomanias fesztiválon Franciaországban, a roskilde-i Schubertiade fesztiválon, a Lago Maggiore fesztiválon, a Szarajevói Téli Fesztiválon, a soproni és az ankarai Liszt-fesztiválon, a Budapesti Tavaszi Fesztiválon, a zutpheni Beethoven Fesztiválon, a Tansman Fesztiválon, valamint több alkalommal a Fesztiválakadémián és a martonvásári Beethoven esteken.

Számos felvételt készített Európa több országának televízió- és rádióállomásai számára; többek között 2005-ben a holland televízió felkérésére Liszt Ferenc h-moll szonátájából. Eddigi pályafutása alatt több nagyszerű zenekarral lépett fel – Aarhusi Szimfonikus Zenekar, Baltic Sea Philharmonic, Jeruzsálemi Kamarazenekar, Presidential Symphony Orchestra, Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Concerto Budapest, Ukrán Nemzeti Filharmonikus és Rádió Zenekar, UANL Symphony Orchestra, Pécsi Szimfonikus Zenekar, Magyar Állami Operaház Zenekara, Budafoki Dohnányi Zenekar – olyan kiváló karmesterek irányításával, mint Dennis Russel Davies, David Nimrod Pfeffer, Kristjan Järvi, Jesús Medina, Vitaly Protasov, Gábor Ferenc, Félix Carrasco, Hollerung Gábor, Kocsár Balázs,

Hamar Zsolt, Volodymyr Sheiko, Keller András és Bogányi Tibor.

Játékát eddig 9 felvétel őrzi a Hungaroton, a Convention Budapest Classic és a Brilliant Classics kiadóknál. Első, Hungaricum című szólólemeze egyedüli CD-ként 2005-ben elnyerte a Liszt Ferenc Nemzetközi Lemez-Nagydíjat. Transcendental Études című, Liszt Ferenc tizenkét darabból álló sorozatát tartalmazó lemeze 2015 júniusában A hónap felvétele lett az egyik legnagyobb presztizsű klasszikus zenei website-on, az AllMusic-on. 2017-ben lemezre vette Lajtha László és Kodály Zoltán összes zongoraművét.

A standard zongorista repertoár mellett szívesen játszik kevésbé ismert remekműveket, kortárs zenét és jazz inspirálta klasszikus zenét, nevéhez fűződik megannyi kortárs zenei mű bemutatása is. Zongoraművészi tevékenysége mellett a világ számos nagynevű intézményében tart mesterkurzusokat.

